

ФОРМОВАНЄ И ПРЕМЕНКИ У ДЕКЛИНАЦІЇ МЕНОВНІКОХ У РУСКИМ ЯЗИКУ (ЄДНИНА МЕНОВНІКОХ ЖЕНСКОГО РОДУ)

У праславянским языку деклинация меновнікох була организована спрам основох. Система деклинації, котра нашлідзена зоз праиндоевропейского языка, мала 11 деклинацій: седем вокалски и штири консонантски. Прейг рижних фонетских и морфологийних пременкох котри залапели кажди сучасни славянски языкох, през століття роздвоеносци, деклинация меновнікох ше нешка у каждим з нїх дакус розликує. Окрем того, у дальшим розвою славянских языкох, после розпадованя праславянскей заєдніци, така, праславянска деклинация заменєна зоз систему парадигмох котри основани на граматичним роду.

Циль нам видзиц як ше формовала система деклинаційох у руским языку у одношеню на гевту у праславянским и у якей ше мири розликує од системи деклинаційох у других славянских языкох. Поровнаме дзепоедни меновніки у горватским и украинским языку зоз меновніками у руским языку.

Ключни слова: деклинация, меновнік, законченє, основа, род.

Як познате, славянски языки, група зродних языкох индоевропейскей язичней групи, котри ше розвили зоз диялектох праславянского языка.

У чаше свойого неставаня, праславянски язык бул зложени зоз велїх диялектох: сучасни славянски языки створени як пошлїдок обєдиньованя одредзених диялектох коло политичних и културних центрех. Обще количество бешеднікох шицких славянских языкох нешка, вецей як 287 милиони.

Видвойованє славянских бешедох зоз єдного праязыка змесцує ше на штрєдок 1. вика нашей ери (час формованя вчасних славянских феудалних державох у Еворпи).

Славянски языки ше розликую насампредз по генетским походзеню. Структурално, славянски языки маю вельо заєднічки прикмети, кед их ше анализує на основи географскей оддаленосци, але єст мало заєднічки прикмети котри присутни у шицких славянских языкох. Наприклад, у

* okditko@ffzg.hr

прозодії постоя славянски язики котри розликую інтонацію наглашених вокалох (горватски, словенски, сербски) и гевти котри розликую лем длужину вокала (словацки, чески), гевти котри маю фиксирани акцент (польски, словацки, лужицки, чески, македонски) и гевти котри маю шлебодни акцент.

На фонетским уровню, ест славянски язики зоз назалним вокалом (польски), зоз дифтонгами (словацки, чески), зоз опозицію у палатализації вокалох (словенски, македонски).

На морфологийним уровню розликую ше славянски язики зоз меновніцку парадигму и без ней (болгарски, македонски), зоз богату систему деклинації (горватски, сербски, болгарски, македонски) и редуковану итд.

Псл.	Горв.	Пол.	Слц.	Болг.	Блрус	Слов.	Укр.	Рос.	Мак.	Чес.
*ogнь	oganj	ogień	oheň	огън	агонь	ogenj	вогонь	огонь	оган	oheň
*ryba	riba	ryba	ryba	риба	рыба	riba	риба	рыба	риба	ryba
*gnězdo	gnijezdo	gniazdo	hniezdo	гнездо	гняздо	gnezdo	гніздо	гнездо	гнездо	hnízdo
*oko	oko	oko	oko	око	вока	oko	око	глаз	око	oko

Заєдніцки прикмети шицких славянских язикох на уровню синхронії видза ше часточно у подобносоцох основах їх структурох, часточно у їх материялних елементах. Прикмети першого типу препенлїви вокали (котри ше вокал меня зоз нултим розликуе ше у дзепоедних язикох, напр. укр. *сон - сну*, пол. *sen - snu*, гор. *sap - sna*) подобносоци у структури кореня:

Вигледованя окремносоцох славянских язикох з компаративно-историйну методу окреме интересантни и на сучасним уровню наставаня язикох младих славянских державох, гоч ма свой початок у роботох О. Х. Востокова и Й. Добровского и тирва уж скоро 200 роки.

Поровнуюце вигледованє славянских язикох дава можлівосц ошвицованя структуралних прикметох славянских язикох, як гевтих котри заєдніцки у целосци, так и гевтих котри характеристични лем за окремени язики.

Таке вигледованє обезпечує правилне розуменє генетичних одношеньох славянских язикох зоз другима язичними групами и окременима язиками швета и як резултат дава можлівосц наукового ошвицованя зявеньох окремених славянских язикох у далекей историйней перспективи.

Предмет нашого вигледованя возпоставяне славянскєй системи деклинаційох меновнікох, зоз окремним акцентом на руску парадигму.

Возпоставяне славянскєй системи деклинації меновнікох резултат еволуції морфологийних средствох праславянского языка, котри з велькей часци резултат морфології индоевропейского языка.

У праиндоевропейским языку припадково законченя у векшини случайох були заеднічки за шицки роди. Групованє меновнікох на основи файтох основох не завишело од їх роду. Зоз основами ше законченя злучовали з помоцу тематичних вокалох и консонатох: *-ā, *-jā; *-ō, -*jō; *-ī; *-ī; *-ū; *-en; *-es; *-eṭ; *-er.

У праславянским языку зачувана парадигма меновнікох и основни прикмети индоевропейскєй деклинації. Заш лєм, присутни и дзепоедни пременки.

Деклинация меновнікох нашлїдзена зоз праславянского, у котрим є зачувана зоз праиндоевропейского.

У праиндоевропейским языку файта деклинації меновнікох завишела од фонемох на концу (тематичних суфиксох лебо детерминативох), котри указовали на припадносц слова дзепоедней групи меновнікох. Таки тематични суфикси лебо детерминативи були *-ā, *-jā; *-ū; *-ī; *-ū; *-en; *-es; *-eṭ; *-er.

У праславянским языку меновніки ше почали груповац не на основи основох, але на основи роду. Вше векшу чежину достава парадигма законченьох, а не тематични суфикс основи. Дакедишні тематични суфикси лебо формант основи вше ше вецей повязую зоз граматичним родом меновнікох (меновніки на *-a* поставаю меновніки женского роду, на *-o* штреднього и хлопского, на *-ь* хлопского роду).

Пременки роду меновнікох и переходзеню зоз єдней основи до другєй у велькей мири помогли и фонетични пременки, котри ше случовали у праславянским языку припадкових законченьох. Меновніки *-o* основох ше могли звекшац зоз суфиксом *-j*, котри ше зявївал опрез тематичного *o*. Як до *-o* основох уходзели меновніки штреднього и хлопского роду, так и настала меновнічка група *-o*, *-jo* основох. Меновніки *-a* основох тиж так у праславянским уходзели до двох групох пременкох *-a* и *-ja* женского роду.

У праславянским языку ше тиж одвивал процес мишаня основох и траценя їх формалних ознакох. Окреме, як пошлїдок фонетских пременкох законченьох меновнікох *-o* и *-y* основох хлопского роду, у номинативу ше престали розликовац (псл. *vľькъ – меновнік *-o* основох и *supь меновнік *-u*

основах). То привоздело до дальшого мишаня типох пременкох *-o* и *-u* основах, так же деклинация *-u* основах на концу скоро цалком нестала.

Основи на консонанти **-en*; **-es*; **-et*; **-er* ше зляли до єдней деклинації бо їх законченя були барз блізки. При деклинації меновнікох тей групи, законченя ше додавали на форманти основах, котри ше у недириктних припадкох додавали як деривати **-en*; **-es*; **-et*; **-er*.

Крайні фонемы основах (*-ā*; *-ō*, *-ū*; *-ī*; *-ū*; *-en*; *-es*; *-et*; *-er*), з оглядом же на початку були словотворчи суфікси, поступне трацели своєю значенс. При деклинованю тоти ше суфікси дошлїдно додавали опрез законченя у шицких припадкох.

У славянских языкох найстарши основи дожили пременки як резултат цалого шора фонетских процесох: у єдних случайох словотворчи суфікси, лебо тематични елементи постали законченя, а у других – фонетски ше зляли зоз законченями. Иншак поведзено, у тим чаще случело ше прескладоване основах на хасен законченьох: фонемы на концу основах прешли до законченьох, лебо ше фонетично зляли з німа (случела ше морфологийна абсорбция). Приклади пременкох у старославянским:

- праиндоевропски	праславянски	старославянски
- *plōdōs	-s нестало (пошлїдок закону отвореного складу) ō>ū>ь	плодъ
- *sūnūs	-s нестал, ū>ы	сынъ

Уж у старословянским языку меновніки *плодъ* и *сынъ* мали исту основу на тварди консонант и закончене *-ъ*. Але пременка тих меновнікох ище вше завишела од старих основах котри ше розликовали у индоевропским. Дакедишні файти пременкох предлужели ше чувац, бо мали одредзени систем законченьох, хтори характеристични за одредзену меновніцку основу. У старославянским языку стари основи зачувани у дативу, локативу множини и дативу и инструменталу двоїни.

Практично подполно нестали основи на консонант, котри зохабели у праславянским окреми слова нпр. **mati*, **svekry*, **kry*. Векшина праславянских меновнікох мали вокалску основу.

Основи на консонант **-en*, **-es*, **-et*, **-er* ше обєдинели до єдней пременки, бо им законченя були подобни. У деклинованю меновнікох тей файти законченя ше додавали на форманти основах, котри у косих припадкох поставали деривати.

У сучасних славянських языках меновніки чуваю категорії роду, числа и припадку. Винімок болгарски и македонски, котри скоро цалком страцели стару систему деклинації.

У деклинації меновнікох славянски языки, лебо зачували стари законченя меновнікох, лебо розвили нови законченя на основи одредзених фонетичних законїтосцох, лебо пре аналогію. У цалосци розвой славянскей парадигми процес унифікації припадкових формох меновнікох.

Зоз праславянского часу чуваю ше у славянських языках розлики у парадигми меновнікох спрам твардей и мегкей групи.

Парадигма меновнікох у сучасних славянських языках дзелї ше на три-штири групи у зависносци од законченьох номинативу єднини и значеню роду.

У руским языку “система деклинцациї меновнікох досц поєдоставена.” (Рамач, 2002: 41). Деклинації меновнікох ше зводза на два групи: 1. меновніки хлопского и стреднього роду и 2. меновніки женского роду (Рамач, 2002: 41).

Пре огранічени простор зужели зме анализу меновнікох на єднину меновнікох женского роду. Меновніки женского роду дакедишні меновніки -а, -ја, -і та основох на консонант як нешкайши меновніки *цѣрква, мархва, мац...* Найкомпактнейшу и найчисленшу групу твора меновніки -а основох. Укажеме у яких ше напрамох меняли меновніки того роду у зродних языкох и кельо ше пременели од дакедишнього заєдніцкогo прастаня. З другого боку, укажеме як пременки, котри означели кажди окремени язык, присутни и у других языкох, та гоч лем на ограніченей території пресцераня єдней бешеди. Анализу зме зробели поровнююци форми у руским языку зоз гевтима у українским и горватским языку.

З оглядом на поєдноставяне парадигми меновнікох у руским языку и деклинация меновнікох женского роду у єднини поєдноставена. “Меновніки женского роду на -а, -я у єднини маю лем штири форми: ном. *школа*, ген., дат., лок. *школи*, ак., INSTR. *школу*, вок. *школо*. Меновніки женского роду на консонант у єднини маю лем три форми: ном., ак. *жем*, ген. дат., вок., лок. *жеми*, INSTR. *жему*.” (Рамач, 2002: 41).

НОМИНАТИВ

Меновніки женского роду у номинативе у праславянским языку мали рижни законченя.

Меновніки дакедишніх *-а* основох у сучасним руским языку, подполно зачували свою стару флексию номинативу на *-а*. Пправе при меновнікох женского роду нешка не лем у нас, але и у сербским, горватским и восточнославянских языкох частейше закончене *-а* (*вода, писня*) над нултим законченьом (*младосц, ноц*). Кед слово о меновнікох зоз законченьом *-а* у номинативе єднини, чия деклинация одвитує першей деклинації у українским языку, „бувша „тварда” вариянта поцагла за собу бувшу „мегку” вариянту” (Popović, Trostinska, 1990: 58).

У нас, як и у українским языку при основох на *-ја*, розвил ше *-й*, кед ше основа закончовала на консонант: *буря, заря*. У горватским и сербским нестала опозиция *-а – -ја* и вони ше зляли до єдней групи: *riba, glava, bura, zora*.

Даскельо меновніки *-і* основох прешли до категорії *-ја* основох и прияли место нултого законченя флексию *-ја*: *писня* (пѣснь), *миша* (мышь). Правда, форма, *миша* у руским языку лем вариянта, частейше ше хаснує меновнік у хлопским роду – *миш*. У руским, як и у сербским, горватским и веліх югозаходних бешедох українского языка меновнік *миш* чува свою стару форму зоз нултим законченьом у хлопским роду.

Од меновнікох *-р* основох *мац* зачувала свою стару форму и у нас. Чува ше и паралелна форма *мацер*, котра настала под впливом акузатива.

Меновніки *-v* основох досц вчас форму номинатива єднини на *-ы* заменєли зоз форму акузатива на *-ъвь*, так настали форми номинатива *букъвь, кръвь, любъвь, сверкъвь, църкъвь*, але и тоти форми ше углавним не зачували окрем дзепоедних словох як *крев, любов*, котри ше зляли зоз меновніками дакедишней *-і* основи. Векшина меновнікох дакедишней *-v* основи под впливом меновнікох *-а* основи прилапела їх флексию: *буква, мархва, църква*. Векшина меновнікох под впливом *-а* основи прияла флексию *-а*: *редква, азбука, лебо швекра*.

Слово *жем* у нас страцело консонантску групу *мл'* и по тим ше розликує и од южновосточних и од восточнославянских формох. Ані меновнік *мац* не чува свою стару форму *мати* як у українским, лебо сербским, горватским.

Так, меновніки женского роду после велїх пременкох котри настали, маю у номинативу єднини форми на *-а*, *-я*: *рука*, *миша*, *писня*, *буква*... лебо на тварди и мегки консонант: *ноц*, *соль*, *крев*, *любов*.

	основи	руски	українски	горватски
1.	-а (-ā-)	риба, глава, нога	риба, голова, нога	riba, glava, noga
2.	-я (-jā-)	буря, заря	буря, зоря	bura, zora
3.	-и (-jā-, -г-)	мац (мацер)	мати (матір)	mati (mater)
4.	-ь (-ĭ-)	миша, писня	миша (мышь); пісня (пѣснь)	pjesma
5.	-ы (-ĭ-)	крев, любов	кров (кръвь), любов (любвьь),	krv, ljubav
		церква, мархва	церква (църкъвь), морква	crkva, mrkva

ГЕНИТИВ

У генитиву єднини меновніки женского роду мали аж штири файти флексий: *-и* (*-а* основи), *-ѣ* (*-ја* основи), *-і* (*-ї* основи) и *-е* (*-r* и *-v* основи).

Сучасни українски язык у тим припадку ма двойністи форми: *-и* и *-і* котри рефлекси двох флексийох меновнікох *-а*, *-я* и *-і* основох. Українски язык икавски, так же ше рефлекс *ѣ* *-я* основох зединел зоз законченьом *-і* основох. У горватским языку розликує ше лем єден предні високи вокал, так же не постої опозиция *i*-у, та прето у тих случайох закончене *-i*: *zemlji*, *škodi*.

Барз вчас меновніки *-а* основох поцагли и *-я* основи, та и вони превжали флексию *-и* место старшого *-ѣ*. Таки форми присутни спрам замеркованьох О. Соболевского уж у текстах XI-XII ст. (Соболевский, 1907: 181). Можліве же форми на *-и*, котри маю югозаходни українски бешеди: *веселости*, *кости*, *миши*, *розкоши*, *осени*, *соли*, *масти*, резултат впливу *-а* основох на *-я* основи, гоч можліве же то и познейше зявене, условене зоз депалатализацию стридентних и /р/ у тих бешедох. З оглядом же у нас, як зме видзели на початку анализи, генитив у шицких меновнікох женского роду ма закончене *-и*, видзимо ясну паралелу зоз югозаходними бешедями українского языка.

	основи на	-jā-	-а-	-ĭ-	-г-
1.	українски	землі	руки	кості	матері
2.	руски	жеми	руки	косци	мацери
2.	горватски	zemlje	ruke	kosti	matere
3.	старославянски	земльа	роуки	кости	матере

ДАТИВ

Датив єднини меновнікох женского роду мал двойністи закончення: *-b* (*-a* основи), и *-и* (*-ja*, *-i*, як и основи на консонант).

У нас, як зме видзели на початку, датив, ведно зоз генитивом и локативом ма закончене *-и*.

Сучасни українски язык од шицких меновнікох женского роду у дативу зачувал флексию *-i*: *рибі, руці, землі, ночі, солі, матері, букві, свекрусі, крові*, котри рефлекс старей флексії меновнікох *-a* основох ($b > i$).

Дзепосдни югозаходни бешеди од меновнікох дакедишніх *-ja* основох, як и у руским языку, зачували рефлекси старих формох на *-и* (*хижи, птици, дини, санни, таздини*) (Панькевич, 1938: 232).

У горватским языку закончене як и у українским *-i*. Але, док у українским то пошлїдок икавизму, у горватским тото *и* на истим месце дзе було *и*, у дакедишней мегкей вариянти. Предпоставяме же и у нас таки случай, бо ше и у нашим языку дакедишні */ы/* и */і/*, зляли до */и/*: *жеми, руки, косци, мацери*.

	основи <i>-a</i> закончене <i>-b</i>	основи <i>-i -ja -y, -r</i> закончене <i>-и</i>
руски		риби, руки, надїї косци, ноци, чесци креви, любови, мацери
українски		руці, землі рибі, голові крові, любові, матір
горватски		ribi, ruci kosti, noći, časti krvi, ljubavi, materi

АКУЗАТИВ

Меновніки *-a*, *-ja* основох у акузативу мали флексії *-y*, *-ю*, а меновніки *-i* основох и основа на консонант, флексию *-ь*.

У нас, меновніки у акузативу маю закончення *-y*, лебо нулте закончене: *школу, кухню, косц*.

Видзиме у таблїчки же меновніки дакедишніх *-v* основох: *крев, любов*, и меновнік *-p* основи *мацер*, зачували стару форму акузатива. Векшина

меновнікох дакедишней -v основи ше зляла зоз меновніками -a основи и превжали форму акузатива на -y: *букву, мархву, швекру*.

Меновніки -i основи у горватским языку маю форму котра виходзи зоз старих формох: *kost, noć, čast...* Фонетски пременки, неставанє ера на концу, котри бул флексия, условели и морфологийни пременки.

У югозаходних бешедох українского языка и од тих меновнікох чуваю ше рефлекси старих формох, на приклад у: *церков, редьков, обирв* (Верхратский, 1902: 122).

	основи -a, -ja законченє -y, -ю	основи -i законченє -ь	основи -y -r законченє -ъ
руски	рибу, руку	кощ, ноц, щесц	крев, любов, мацер
українски	рибу, руку	кість, ніч, честь	кров, любов, матір
горватски	ribu ruku	kost, noć, čast	krv, ljubav, mater

ВОКАТИВ

У вокативу єднини меновніки женского роду мали флексию: -o (-a основи), -e (-ja основи) и -u (-i основи). При меновнікох на консонант форма вокатива була иста як и форма номинатива.

У нашим языку маме законченя -o, котре законченє дакедишніх -a основох, и законченє -u, котре законченє дакедишніх -i основох.

Нешкайши форми у українским и горватским найчастейше законченє -o, лебо -e, котри рефлекси дакедишніх формох -a, -ja основох. Тото по чим ше нешка сучасни стандартни языки розликую, то законченє -a у горвтским, кед ше роби о номинативней форми у тей функції: *bratja moja, dobri sluga* (Kuzmić, 2015: 135), и -y у українским бешедним виразу при гипокористикох напр. *Галю, Марусю, Колю* (Роровіч, Trostinska, 1990: 59). Тото ше -y зявело под впливом такого законченя при меновнікох хлопского роду у drugiej деклинації.

Вплив меновнікох хлопского роду -jo основи на групу гипокористикох женского роду мож потолковац так же вони зоз своїма словотворчима средствами (суффиксами) були барз блізки меновніком хлопского роду (Булаховский, 1936: 94).

Меновніки -i основох досц длуго чували свою стару форму на -u, остатки тих формох стретаю ше и нешка у дзепедних югозаходних українских бешедох: *кости, молодости*.

	основи -а- закончене -о, -ю	основи -ја- закончене -е	основи -і-, -у-, -г- закончене -и
руски	рибо, ного	бурйо, зарйо	креви, любви
українски	рибо, ного	буре, зоре	крове, любви
горватски	ribo, ного	buго, zoro	krvi, ljubavi

ИНСТРУМЕНТАЛ

Инструментал єднини меновнікох женского роду мал законченя *-ою* (*-а* основи), *-ею* (*-ја* основи), *-шо*, *-ью* (*-і* и консонантски основи).

У руским язiku шицки меновніки нешка маю у инструменталу закончене *-у*: *рибу*, *ногу*, *бурю*, *зарю*, *креву*, *любову*, *мацєру* и др. Значи же ше у руским язiku унификовали законченя и затримала ше лем остатня фонема *-у*, котра була заєднічка законченьом шицких основох, початки дакедишніх законченьох, *-ой*, *-ей*, *-ий*, *-ьй*, випадли.

Меновніки дакедишніх *-а*, *-ја* основох у українским стандарду и у векшини бешедох зачували стару форму на *-ою*, *-ею*: *рибою*, *рукою*, *головою*, *землею*, *волею*, *надією*... У тих позиційох приходзи до прегласу “при чим не лем же *е* не гледа вецей пред собу палатализацию консонантох, але и наспак: на месце *н’* у *вишня*, наприклад, *н* у *вишнею*, а таке одношене *е* и предходного консонанта єдна з характеристикох фонемики сучасного українского язика; окрем того же преглас ма виключно морфофонемски характер, а не фонетски, видзи ше и по тим же *е* обовязно и после стварднутих палаталох як наприклад, после *ш* у *душею*” (Popović, Trostinska, 1990: 59).

У штокавским диялекту горватского язика часто ше потвердзує старе закончене консонантских групох: *solju*, *žučju*, *moćju* (Kuzmić, 2015: 66).

У горватскей кайкавскей бешеди явя ше сцагнуте закончене: *z strano*, *pred hižo* (Kuzmić, 2015: 103).

У горватским стандарду под впливом меновнікох зоз другей деклинації, у тей деклинації у инструменталу закончене *-ом* (прейг *ой*, *ов*), Тото зявене присутне и у крайніх заходних українских бешедох дзе находзиме и форми на *-ом*: *головом*, *пшеницьом*, *водом*, *родом*, *гором*, *с коровом*, *руком*, *за земльом*, *руком*, *ногом*, *з мамом* ... (Верхратский, 1902: 66). Тота флексия настала под впливом меновнікох хлопского роду, котри ше закончовали у инструменталу на *-ом*. Векшина науковцох ше склада же у українским до заменьованя пришло под впливом заходнославянских язикох, скорей шицкого, польского (Бевзенко, 1960: 60). Перше обляпело меновніки на *-а*, *-я* хлопского роду *староста*, *суддя*, *Микола*... У горватским вплив

подполно обלאпел меновніки женского роду котри страцели своєю старе законченє.

Флексия *-ов, -ев* так широко представена у югозаходних бешедох, могла ше твориц як резултат випаданя интервокального *-й* и траценя вокалносци *-у* и преходзєня до нескладотворного *-у*: *рукойу - рукоу - руков* (Бевзенко, 1960: 58). Подобни форми присутни, окрем у горватских бешедох, и у формах меновнікох женского роду у словацким: *ženou, ulicou, gazdinou*, и чєским: *branou, drahou, hlinou*. Заш лєм, науковци тримаю же українски диялектни форми органски форми бо су не прєширени коло заходней граніци, нє у сушєдствє су зоз бешєдами словацкого языка (Бевзенко, 1960: 59). Паралєли находзимє и у горватским штокавским *ženov* (Lisac, 2009: 26) чакавских бешедох: *rukov, voljev* (Kuzmić, 2015: 26). З оглядом на дистрибуцию тих формах у українским и горватским можеме их тримац як славянски регионализми.

	основи <i>-а</i> , законченє <i>-ою</i>	основи <i>-ја</i> законченє <i>-єю</i>	основи <i>-і, -у, -r</i> законченє <i>-ью</i>
руски	рибу, руку косцу, ноцу, чєсцу креву, любову		
українски	рибою, рукою	землею, надією	кровю, любовю
горватски	ribom, rukom zemljom, nadom		krvlju, ljubavlju

ЛОКАТИВ

Стари форми мали флексию *-ѣ* (*-а* основи), *-и* (*-ја, -і* основи) и *-е* (основи на консонант). Прєменки у формах локатива барз подобни прєменком у дативу.

У руским язикѹ шицки меновніки женского роду маю законченє *-и*, як и у дативє: *риби, руки, жеми, ноци, креви, любви...* Як и у дативє, тото *-и*, у нас мож двояко толковац. Лєбо воно, як и у українским язикѹ резултат икавизму, лєбо, цо вироятнєйше основи на *-ја*, и *-і* прєвагли и, як и у дативу, шицки меновніки других оснєвох ше им прилагодзєли.

Нєшка у стандартним українским и горватским язикѹ и у вєкшини українских диялектѹх та у горватских штокавских бешедох єст лєм флексия *-і* котра походзи зоз *-а* оснєвох.

У горватских кайкавских и чакавских бешедох присутне и закончене -*e* котре було закончене основох на консонант, а могол буц и рефлекс *ǃ* при -*a* основох: *k pravice, u duše...* (Kuzmić, 2015: 103).

	основи - <i>a</i> закончене - <i>ǃ</i>	основи - <i>i -ja</i> закончене - <i>u</i>	основи - <i>у, -r</i> закончене - <i>e</i>
руски	риби, руки, надії косци, ноци, чесци креви, любови, мацери		
українски	руці, землі рибі, голові крові, любові, матір		
горватски	rići, ruci kosti, noći, časti krvi, ljubavi, materi		

ЗАКЛЮЧЕНЄ

На основи зробеної анализи меновнікох женского роду єднини, можеме заключиц:

1. У дзепоедних припадках затримани стари законченя.
2. У шицких припадках маме паралели медзи поровнованима язиками, кед не на уровню стандарту, вец на диялекталним уровню.
3. У руским язiku присутна барз виражена унификация законченьох. Вельо є обачлївша як у других двох поровнованих язиках. Так, у єднини меновнікох женского роду маме за менонїки на -*a*, -*я* лем штири форми (номинатив *жена*, генитив, датив, локатив *жени*, акузатив, инструментал *жену*, вокатив *жено*), а за меновніки женского роду на консонант лем три форми (номинатив, акузатив *косци*, генитив, датив, вокатив, локатив *косци*, инструментал *косцу*).
4. Розлики котри ше зявели медзи поровнованима язиками часто резултат розличних фонетичних пременкох, наприклад у украинским язiku *ǃ* дал *i*, а у горватским ше праславянске /i/ и /y/ зляли до /i/.
5. Вплїв меновнікох хлопского роду основох на -*o* присутни у горватским у формах инструменталу. Видзимо и паралели у украинским, але на ограниченей території и на ограниченим числу меновнікох.

Oskana Timko Đitko

COMING INTO BEING AND CHANGES IN THE NOUN DECLENSION SYSTEM IN
THE RUTHENIAN LANGUAGE (EXAMPLE BEING FEMININE NOUNS)

Summary

In the Proto-Slavic language, the noun declension was organized upon the noun bases. The declension system, as inherited from the Proto-Indo-European, had 11 changes: seven vowel changes and four consonant changes. Due to various phonetic and morphological changes that affected each of the contemporary Slavic languages thorough the centuries of their separate existence, the noun declension differs in each of them to some degree. Besides, throughout the further development of Slavic languages, after the disintegration of the Proto-Slavic community, such Proto-Slavic organization of the noun declension was replaced by a system of paradigms based on the grammatical gender.

Our goal is to see how the declension system in the Ruthenian language was formed as compared with the one in the Ukrainian and the Croatian language. We shall compare the feminine nouns in these two languages and see how former declensions according to various bases got adapted nowadays. We shall pay special attention to dialects of these languages and see whether the differences on the dialectal level are smaller.

Key words: declination, nouns, ending, base, gender.

ЛИТЕРАТУРА

- Bevzenko, S.P. (1960). *Istorična morfolohija ukrajinskoji movi*. Užhorod: UžDU. (Cyrillic)
- Bulahovs'kyj, L.A. (1936). Rozvydky u dil'anci hramatyčnoji analohiji v slovjanskykh movach. *Movoznanstvo*, 49-70. (Cyrillic)
- Kuzmić, B.–Kuzmić, M. (2015). *Povijesna morfolohija hrvatskoga jezika*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Lisac, J. (2009). *Hrvatska dijalektologija 2, Čakavsko narječje*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Lukežič, I. (2015). *Zajednička povijest hrvatskih narječja, 2. Morfolohija*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada – Filozofski fakultet u Rijeci – Katedra čakavskog sabora Grobnišćine.
- Panjkevič, I. (1938). *Ukrajins'ki hovori Pidkarpats'koji Rusi i sumižnyh oblastej*. Praha: ČPV. (Cyrillic)
- Popović, M., Trostinska, R.I. (1990). Morfolohija imenica ukrajinskoga jezika (s osvrtom na ruski i hrvatskosrpski jezik). *Radovi Zavoda za slavensku filologiju* 25, 49-72.

Ramač, Ju. (2002). *Gramatika ruskoĥo jazika*. Beograd: Zavod za udŹbenike i nastavna sredstva. (Cyrillic)

Sobolevskyj, A.I. (1907). *Lekcyu po istoryu russkoĥo jazyka*. Moskva: SPb. (Cyrillic)

Verhrats'kyj, I. (1902). *Pro hovir halyc'kych lemktiv*. L'viv: NTŠ. (Cyrillic)